

8D03107-Психология білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін алу үшін орындалған Дуйсенбаева Айнур Отарбековнаның «Орта жастағы әйел адамдардың тұлғалық өзара әрекеттесу факторы ретінде денелік-Мен имиджінің психологиялық ерекшеліктері» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына отандық ғылыми кеңесшінің

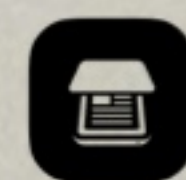
ПІКІРІ

Қазақстандағы қазіргі әлеуметтік-мәдени контекст және бұқаралық ақпарат құралдарының жаһандық ықпалы аясында тұлғаның сәйкестігі мен психологиялық саулығы мәселелері, әсіресе орта жастағы әйел адамдардың денелік-Мен имиджінің қалыптасуы зерттеу жұмысының өзектілігіне ие болып отыр. Орта жастағы кезең тұлғаның кәсіби және жеке өміріндегі маңызды өзгерістермен, сондай-ақ денелік психологиялық трансформациялармен сипатталады, бұл әйел адамдардың өз денесіне деген қатынасын және оның тұлғааралық өзара әрекеттесуге әсерін тереңірек түсінуге мүмкіндік береді.

Соңғы онжылдықта батыстық ғылыми әдебиеттерде дене бейнесі мәселелеріне қатысты қызығушылық арта түскендігін негізге ала отырып, осы тақырыпқа арналған зерттеулердің көпшілігі әйелдердің дене бейнесі мен салмағына қатысты алаңдаушылықтарына бағытталғандығы А.О. Дуйсенбаеваның тақырыпты таңдауына негіз болған. Айта кететін жәйт, қазіргі Қазақстанда да сыртқы келбет пен дене бітіміне көңілі толмау кең тараған мәселеге айналып отыр. Осы мәселелерді талдай отырып теориялық бөлімде зерттеулерге шолу жасаған. Көптеген өзара байланысты компоненттерден құралған жүйе ретіндегі, адамның заманауи биопсихоәлеуметтік модельдері, адамның жеке ерекшеліктерін, оның ішкі белсенділігі мен өзін-өзі анықтау қабілеті ретіндегі, жеке тұлғаның құрамдас бөлігі ретіндегі дене бейнесі тұрғысындағы теориялық және әдіснамалық көзқарастарға сүйене отырып ой қозғалған.

Қазіргі әлеуметтік-мәдени трансформациялық жағдайында орта жастағы әйел адамдардың психологиялық әл-ауқаты мен тұлғааралық өзара әрекеттесуіндегі денелік-Мен имиджінің рөлі арта түсуі мен аталған мәселенің теориялық, әдіснамалық және эмпирикалық тұрғыдан жеткіліксіз зерттелуі, әсіресе отандық зерттеулерде оның орта жастағы әйел адамдардың тұлғалық ерекшеліктері мен тұлғааралық қатынастарына ықпалы контекстіндегі зерттеулері арасындағы қарама-қайшылықтардың бар екендігін көрсете білген.

Зерттеудің ғылыми аппаратының ішкі логикалық бірізділікті құруы, өзара байланыспен алынған зерттеу нәтижелері мен қорытындылары, зерттеудің дизайны, стратегиясы, зерттеудің теориялық және практикалық маңыздылығын, зерттеу мақсаты мен міндеттерінің нақты орындалғанын және зерттеу болжамдарының дәлелденгені және зерттеу нәтижелерінің статистикалық өңдеу көрсеткіштері мәліметтердің жоғарғы статистикалық дәлдігін көрсете алды. (Зерттеуалды талдау (корреляциялық талдау),

регрессиялық талдау (модераторлық, көптік, Дарбин-Уотсан), салыстырмалы талдау (Доннетт 3, Манн-Уитни)).

Зертеудің объектісінің, пәнінің, мақсаты мен міндеттердің тұжырымдалуы, зерттеу мәселесіне орай тағайындалған болжамдар, зерттеудің әдіснамалық, теориялық және практикалық маңыздылығын көрсете білуі, автордың ғылыми жетілгендігінің, кемелденуінің дәлелі.

Зерттеу нәтижелерінің негізділігі мен сенімділігін А.О. Дуйсенбаева, қазіргі психологияның іргелі жетістіктеріне сүйене отырып жасаған және зерттеу мақсатына сәйкес келетін бірін-бірі толықтыратын әдістер мен әдістемелер кешенін қолданып, сапалық және сандық талдаудың үйлесімділігін қамтамасыз етті.

Осылайша орта жастағы әйел адамдардың дене бейнесі мен тұлғааралық өзара әрекетінің байланыстылық заңдылықтарын айқындауға бағытталған нәтижелерді талдау мен түсіндірудің сенімді эмпирикалық негізі қалыптастырылған.

Докторант А.О. Дуйсенбаеваның зерттеу жұмысы бойынша алынған негізгі эмпирикалық нәтижелер, орта жаста тұлғалық және әлеуметтік салалардың біртіндеп үйлесімге келетінін көрсетеді: жасқа байланысты өзгерістер ішкі қосылу мен өзін-өзі қабылдауға ықпал етсе, әлеуметтік мәртебенің әсері қарым-қатынас стратегиялары мен денеге деген өзін-өзі қабылдау ерекшеліктерінде бейімделуші айырмашылықтар ретінде көрінеді. Сыртқы жағдайларға қарамастан, әйел адамдар психологиялық тепе-теңдікке ұмтылып, өзін шынайы қабылдаумен қатар тұлғалық тұрақтылық пен әлеуметтік икемділікті сақтай білуі, әрбір үрдістің айқындылығы мәнмәтінге — ең алдымен ДСИ-не, сондай-ақ жас пен отбасылық мәртебеге байланысты өзгертіндігі нақтыланып, негізгі болжам расталған. Орта жастағы әйел адамдардың денелік Мен имиджі расымен тұлғааралық өзара әрекеттесудің психологиялық факторы болып табылатындығын айқындаған: дене бейнесінің когнитивтік, эмоциялық және мінез-құлықтық аспектілерінің жиынтығы тұлғааралық қажеттіліктермен және стильдермен өзара әрекеттесе отырып, орта жастағы әйел адамдардың әлеуметтік мінез-құлқының сипатын анықтайтыны, ал осы байланыстардың құрылымы негізгі жеке-демографиялық параметрлер арқылы жаңғыртылатынын нақты көрсете білген.

Талдау нәтижелерін қорытындылай отырып, А.О. Дуйсенбаеваның зерттеу жұмысы өте өзекті, ал ұсынылған материалдары маңызды теориялық және қолданбалы мәнге ие екендігін және мәтіннің жоғары кәсіби сауаттылығын, талқыланатын ережелерді түсіндірудің тиянақтылығын, алынған қорытындылардың негізділігін атап өткен жөн.

Эмпирикалық зерттеудің өту барысын, талдау мен өңдеу сатыларын өте жоғарғы деңгейде сипаттай отырып, автор қойылған мәселені жүйелі және логикалық тұрғыдан зерттеуге деген зерттеушілік қабілетін көрсетті. Ұсынылған зерттеу толық сапалы мазмұнға ие және зерттеу нәтижелері ғылыми форумдардағы, ғылыми конференциялардағы жарияланымдар

түрінде теориялық және эмпирикалық зерттеулер нәтижелерін кеңінен апробациялаумен расталды.

Ұсынылып отырылған «Орта жастағы әйел адамдардың тұлғалық өзара әрекеттесу факторы ретінде денелік-Мен имиджінің психологиялық ерекшеліктері» атты зерттеу жұмысы психология саласындағы зерттеулерге қоятын талаптарға толығымен сәйкес келеді және жоғарғы ғылыми-теориялық, эмпирикалық деңгейде орындалған ғылыми зерттеу болып табылады.

Қарастыруға ұсынылған диссертациялық жұмыс жоғары ғылыми деңгейде орындалған деп санауға болады және оның авторы Дуйсенбаева Айнур Отарбековнаға «8D03107-Психология» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін беру лайықты. Жоғарыда айтылғандарды негізге ала отырып, Дуйсенбаева Айнур Отарбековнаның «8D03107-Психология» мамандығы бойынша докторлық диссертациясын әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың жанындағы философиялық ғылымдар бойынша философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін беру жөніндегі Диссертациялық кеңесте қарастыруға ұсынамын.

Ғылыми кеңесші:

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ,
жалпы және қолданбалы
психология кафедрасының
қауымдастырылған профессоры, PhD

Л.О. Баймолдина